

Negativ social arv: Kodeordet er anerkendelse

Den pædagogiske praksis kan gøre en stor forskel, når belastede børn skal lære at sno sig ud af deres negative sociale arv. Med anerkendelse kan daginstitutionerne være med til at bryde den negative sociale arv, mener pædagogisk konsulent Marianna Egebrønd.

Af: Helle Kjærulf

I dag skal en gruppe børn i børnehaven på tur. Alle skal have regntøj på, men Peter har intet regntøj med.

Pædagogen spørger Peter:

"Hvor er dit regntøj", vel vidende at Peter ikke har haft regntøj med nogensinde. Han bliver på den måde draget til ansvar for forældrenes mangel på ressourcer, og han vil nemt få følelsen af at være anderledes og ude af fællesskabet.

"Desværre kan der også forekomme andre mere groteske kommentarer fra de voksne i institutionen som for eksempel: Jamen, hvis du skal med, så må du jo blive våd, hvis det giver sig til at regne, men du har vel heller ikke noget skiftetøj med! Eller: Når du ikke har regntøj med, så kan du ikke komme med på tur," fortæller Marianna Egebrønd.

Hun er pædagogisk konsulent for de 3-6-årige i Mariagerfjord Kommune og institutionsleder gennem 20 år. Eksemplet er hentet i hendes nye bog "Negativ social arv - Inklusion vs. Assimilation", hvor hun viser, hvad der i den pædagogiske praksis kan gøre forskellen i daginstitutionernes arbejde med at bryde den negative sociale arv.

Det negative smitter. Marianna Egebrønd forklarer, at man skal kigge på de metoder, man som pædagog anvender. Har jeg øje for ressourcerne, eller har jeg på forhånd bestemt, hvilke problemer barnet har? Arbejder jeg med den inkluderende eller den assimilerende vinkel? "Hvis man ikke kan se ressourcerne, eller hele tiden fokuserer på problemer omkring barnet, er det svært at gøre noget ved problemerne. I det øjeblik man skælder et barn meget ud eller bebrejder et barn nogle ting, som forældrene skulle tage ansvaret for, handler det om en afmagt hos personalet. Man er med til at fastholde barnet i den negative sociale arv. De andre børn hører det også, og det negative billede af barnet smitter, også i legen. Der sker en form for stigmatisering," siger Marianna Egebrønd.

Hun mener, at man hele tiden skal have fokus på barnets perspektiv. I eksemplet med regntøjet ville barnet nemt kunne blive hjulpet ved, at institutionen sørgede for, at der lå ekstra regntøj i hans rum.

"Men det kræver et opgør med demokratitanken, om at alle skal behandles ens, og at der ikke må gøres forskel. Den nye vinkel er, at der skal gøres forskel, for udgangspunktet vil altid være forskelligt fra barn til barn," siger hun.

En ahaoplevelse. Langt de fleste børn har gavn af at komme i daginstitution, fordi kvaliteten i pædagogikken i dag udvikler sig hele tiden, også selv om der er enkelte institutioner, der er med til at fastholde og producere negativ social arv, mener Marianna Egebrønd.

"Hver gang man som pædagog oplever et problem hos et barn, skal man spørge sig selv, hvad det er, barnet skal lære, for at problemet forsvinder. Dermed fokuserer man på det udviklende. Og hvad kan vi i det pædagogiske miljø gøre for at hjælpe barnet til at lære det, som barnet skal lære, for at problemet forsvinder? Det lyder enkelt, men vaner er svære at bryde," forklarer hun.

Marianna Egebrønd undrede sig over, hvorfor det er så svært at gøre noget ved den negative sociale arv, når vi nemt kan udpege de børn, der risikerer at bukke under. Den undren fik hende til at skrive bogen.

"Da jeg selv tog en diplomuddannelse i pædagogisk arbejde, fik jeg en ahaoplevelse og kunne pludselig se, hvordan tingene hang sammen."

Hun forklarer, at det handler om at prøve at få et andet syn på arbejdet. I mange år har pædagogens rolle været at være fejlfinder eller tænke i problemer.

"Når man møder et barn, der slår, eller et barn, der bider, råber højt eller står stille i et hjørne, fokuserer man på det enkelte barn og siger, det barn har problemer, og barnet bliver problemet. Pointen er, at vi skal respektere, at alle - også børn - har forskellige erfaringer og kompetencer, og det er med de ressourcer og mangler, barnet skal fungere i børnehaven."

"Vi skal se det pædagogiske miljø som en helhed. Hvad kan vi gøre for at få de positive ting hos barnet i spil, så de bliver synlige, og at det er dem, man arbejder med, frem for barnets fejl og mangler," siger Marianna Egebrønd.

Anerkendelse virker. Kodeordet er anerkendelse. I den sidste institution, som Marianna Egebrønd var leder af, arbejdede personalet med at fokusere på de positive ting frem for de negative.

"På forældremøder understregede jeg, hvor vigtigt det er at fortælle børnene, hvad man vil have, de skal gøre, og ikke hvad de ikke skal gøre. Efterfølgende kom forældrene og sagde lidt målløse, at det virkede," fortæller hun.

Børn vil så gerne gøre det, voksne vil have dem til at gøre, men de får ikke altid klare anvisninger, og så er de nødt til at prøve sig frem. Hvis børnene hele tiden vælger de løsninger, som de voksne synes, er forkerte, får de fornemmelsen af, at det aldrig er godt nok. Det er ikke godt for selvværdet.

"Giv børnene klare anvisninger i stedet for forbud. Fortæl dem, hvad I vil have dem til, frem for hvad I ikke vil. Man er så vant til i institutionen at sige, "du må ikke løbe", "du må ikke dit og ikke dat...". Det er bedre, hvis man i stedet siger: "Jeg vil gerne have, du går i stedet for at løbe," siger Marianna Egebrønd, der understreger, at det er svært at bryde vanerne.

Relationer og sprog. Anerkendelse hænger tæt sammen med måden, vi er sammen på, understreger Marianna Egebrønd. Nogle forveksler anerkendelse med ros, men det

er to vidt forskellige ting. Ros styrker selvtilliden, som er hængt op på det, man gør. Anerkendelsen styrker selvværdet. Man føler, man er noget særligt, og at andre kan lide en, uanset om man begår fejl eller ej.

"I relationen er det vigtigt, at man som pædagog hele tiden signalerer til barnet, at man er glad for, at barnet er der. At man fornemmer, at der er kontakt, at barnet føler sig set og hørt. Når det gælder børn med negativ social arv, er anerkendelse utrolig betydningsfuldt. Hvis de hele tiden bliver mødt med: "Nej, det må du ikke, hold nu op med det" fra de voksne, smitter det af på de andre børns og voksnes relationer til det barn. Derfor kan vi opleve, at et barn får skylden for noget, selv om det slet ikke har været i institutionen den dag. Det er ofte først der, at personalet bliver opmærksomt på, at der er noget galt, og så er det for sent," siger hun og pointerer, at relationernes betydning for børns udvikling er altafgørende.

"Alle vil gerne optages i et fællesskab. Ingen har lyst til at blive holdt udenfor".

Marianna Egebrønd opfordrer til, at man også i sproget lader de positive ord tage over. Ligeledes i forhold til forældrene. I stedet for at sige til forældrene: "Jeres barn er så langsom, at det altid kommer sidst ud på legepladsen", kan man vælge at sige, at "jeres barn er meget omhyggelig, når det skal have tøj på".

"Det er en helt anden måde at sige det på. Fokuser på det positive og udtryk det både over for børn, forældre og kolleger."

Inklusion i dag. Muligheden for at yde en særlig støtte til børn med negativ social arv skal findes i institutionens rummelighedsperspektiv, mener Marianna Egebrønd. Hun er glad for, at de inkluderende miljøer vokser både i institutioner og skoler.

"Alle de studerende på seminarierne arbejder meget med inklusion. Der er et skred på vej. Hvor hurtig institutionen er til at ændre kulturen, afhænger i høj grad af ledelsen. Hvis ledelsen konstant modarbejder, er det svært for personalet at komme igennem med den nye tankegang," siger hun og pointerer, at lederen er drivkraften.

"Hvis der skal laves om i kulturen i institutionen, kan lederen være med til at ændre eller fastholde en eksisterende kultur. Jeg plejer at sige, at det pædagogiske arbejde i institutionen ofte er et spejl af, hvordan lederen er."

At fokusere på de positive ting

Man starter med at sige ja, i stedet for at sige nej.

I stedet for sige, "Nej, du må ikke tage legetøjet fra Ole", så sig "Ja, jeg kan godt forstå, du har lyst til at lege med den, og du må have lov til at lege med den, når Ole er færdig."

Der ligger en helt anden form for anerkendelse i at modtage det budskab. Og der ligger en anerkendelse af den følelse, der ligger bag handlingerne. Så det handler om at kigge på følelserne bag handlingerne frem for kun at vurdere på handlingerne.

Kilde: Marianna Egebrønd

Fokus på udsatte børn og unge

Socialminister Eva Kjer Hansen (V) har netop fremlagt regeringens 18 forslag, der skal bremse den negative sociale arv. Samlet pris: 600 millioner kroner. Overskriften for udspillet er, at børn og unges personlige ressourcer skal styrkes, sådan at børnene klarer sig bedre gennem uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

Baggrunden for udspillet er triste tal fra statistikkerne: Kun 25 procent af unge, der har været anbragt eller fået anden social støtte som barn, har fået en ungdomsuddannelse, når de bliver 22 år. Tallet for andre unge er 72 procent.

En fjerdedel af alle børn, der har været omfattet af en børnesag, er født af en mor under 23 år. Fire procent af alle unge under 18 år har et misbrugsproblem.

Blandt initiativerne er:

- Nye redskaber, der skal gøre blandt andre pædagoger bedre til at identificere risikobørn.
- Forsøg med samtaler, når børn overgår fra forskellige institutioner, for eksempel fra vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole.
- Kommunerne har pligt til at kontakte en ung, der har henvendt sig med et problem, inden 24 timer.
- Et nyt nationalt informationscenter om misbrug.
- Tilskud til ansættelsen af sociale viceværter i ungdomsboliger.
- Puljer til foreninger, der hjælper udsatte børn, for eksempel med at danne netværk.

Marianna Egebrønds bog *Negativ social arv - inklusion vs. Assimilation* er udkommet på bogforlaget Frydenlund, 149 kroner. (vejl.). Hun holder gerne oplæg om emnet og kan kontaktes på tlf. 23726606
År: 2007 Nr: 30 Genre: artikel